

Virginia Woolf

Mot fyren

Översättning av
IngaLisa Munck och Sonja Bergvall

Lindskog & Förlag
www.lindskogforlag.se
Stockholm 2018

Originalalets titel: To the Lighthouse
© Översättning: IngaLisa Munck och Sonja Bergvall
© Förord: Annina Rabe
Omslag: Elin Mejergren
Foto (flikar): George Charles Beresford

Första upplagan, första tryckningen
Tryckt i Riga 2018

ISBN 978-91-85311-72-9

Förord

Mot fyren är en roman man aldrig blir färdig med. Har den väl fångat dig i sitt nät finns risken att du återvänder till den hela livet. Ändå finns det de som tvekar inför att ta sig an den. Romanen tillhör de böcker i världslitteraturen som omges av en sådan litteraturvetenskaplig tyngd och mytomspunnen svårighetsstatus att den löper risk att göra en presumtiv läsare modfälld redan innan han eller hon börjat läsa boken.

Mitt råd är emellertid att lägga all eventuell tvekan åt sidan. Att läsa romanen är krävande, framför allt för att den kräver sin läsares fulla uppmärksamhet. Men att läsa romanen är också en stor njutning. Det är ingen roman man hastar igenom, den måste läsas långsamt. Och den kräver att man är en öppen, frisinnad och tålmodig läsare som är beredd att följa med i den vackert slingrande prosan. Att man släpper idén om en roman som berättas i ett enda linjärt flöde där de yttre skeendena är viktigare än de inre. Att man är en läsare som är beredd att dröja kvar i ögonblicken, följa de vindlande tankestigar som avviker från de förväntade. Att man kan acceptera alla de motstridigheter som ryms inom en människa.

I essäsamlingen *Böcker* (ellerströms förlag 2014, översättning av Elisabeth Mansén) skriver Virginia Woolf om betydelsen av att ”öppna sinnet på vid

gavel för den snabba tillströmningen av otillräkneliga intryck”. Så skall man läsa, och så skall man skriva, ansåg hon. Men ett öppet sinne innebär för den skull inte att man för ett ögonblick får tappa i intellektuell skärpa. Ett av de drag som särskilt utmärker Virginia Woolf som författare, och placerar henne mitt i den tidiga litterära modernismen, är just hennes förmåga att kombinera analytisk skärpa med intuitiv sensibilitet. *Mot fyren* är kanske den av hennes skönlitterära böcker som allra mest förtjänstfullt visar den förmågan.

I sin dagbok måndagen den 20 juli 1925 skriver hon:

... jag har en vidskeplig önskan att börja på *To the Lighthouse* första dagen i Monks house. Jag tror nu att jag kommer att avsluta den på två månader där. Men ämnet kan tyckas sentimentalt: far och mor och barn i trädgården; dödsfallet; seglatsen ut till fyren. (Jag ser boken för mig i tre delar : 1, vid fönstret i salongen; 2, sju år har gått; 3, utfärden.)

(*Ögonblick av frihet*, Elisabeth Grate Bokförlag 2008, översättning av Rebecka Alsberg).

Större delen av romanen kom till i makarna Woolfs sommarhus Monks House i Sussex, även om det tog betydligt längre tid än två månader att slutföra den. Sentimentaliteten hade hon inte behövt oroa sig för,

även om farhågorna var begripliga: *Mot fyren* är en roman som är laddad med känslor. Med huvudteman som familjerelationer, tidens gång, död, sorg, förlust och kärlek vore allt annat omöjligt.

Virginia Woolf kallade själv boken för en elegi, en sorgesång, till minne av hennes döda föräldrar. *Mot fyren* är hennes mest självbiografiska roman, även om det självbiografiska temat ofta har överdrivits när det har skrivits om romanen. Det har dock aldrig varit någon hemlighet att romanens mrs och mr Ramsay båda bär drag av Woolfs föräldrar Leslie och Julia Stephen. Porträttet av mrs Ramsay är till och med så likt Virginias mor att hennes syster Vanessa Bell skriver till henne att det varit ”på gränsen till smärtsamt” att uppleva sin mor så återuppväckt från de döda. Själv skriver Virginia i dagboken i maj 1925:

Jag sprängs snart av lust att sluta skriva för tidningar och ta mig an *To the Lighthouse*. Den ska bli relativt kort: fars karaktär skulle tecknas i sin helhet; och mors; och S:t Ives; och barndomen; och alla de vanliga sakerna jag försöker få med – livet, döden, etc.

Att överbetona det självbiografiska vore emellertid att förminska en roman som innehåller så väldigt mycket mer.

I den första av romanens tre delar, "Fönstret", möter vi första gången åttabarnsfamiljen Ramsay och några vänner till dem som har samlats i sitt

sommarhus på Isle of Skye. Den sexårige sonen James önskar hett att få göra en utflykt till den närliggande fyren, och hans mamma säger förtröstansfullt att den säkert kommer att bli av i morgon, om bara vädret blir vackert. Men något senare grusas hans förhoppningar av den kylige och pragmatiska fadern som säger att vädret kommer att bli dåligt. En utflykt till fyren kan han glömma. James avskyr sin far lika innerligt som han älskar sin mor. Redan här ställs olikheterna och spänningarna mellan paret Ramsay fast: Mrs Ramsay lever ett känslostyrt liv medan hennes make fyrkantigt håller sig till förnuftet. Han är egocentrisk, hon är självupppoffrande. Men trots dessa till synes oförenliga karaktärsdrag finns en kärlek mellan de två.

Mrs Ramsay är romanens medelpunkt, trots att hon rent fysiskt bara är med i en av dess tre delar. Hon är familjens beskyddare och dess nav, vars skönhet och varma personlighet förtrollar de flesta i sin omgivning. Hon är den självklara, diplomatiska värdinnan runt vars middagsbord alla samlas. Och hon är den som förmår vända en dålig stämning till en god.

I Mrs Ramsay förkroppsligas den "husets ängel" som Virginia Woolf skriver om i sin banbrytande essä *Professions for Women* – den milda, självupppoffrande husängeln som i slutänden måste dödas för att ett kvinnligt konstnärskap ska kunna födas. Husets ängel, här i form av Mrs Ramsay, är en inkarnation av det viktorianska kvinnoidealet. Som hennes motpol, en bild av den nya självständiga kvinnan, finner vi

Lily Briscoe – en vän till familjen som förblir ogift och genom bokens tre delar går från att vara en valhänt amatörmålare till en fullfjädrad konstnär. Lily Briscoe både skyr och dras till det sammansvetsade familjelivet som familjen Ramsay står för, där hennes dragning till Mrs Ramsay liknar en förälskelse. Bland familjens andra vänner finns den osympatiska och arroganta Charles Tansley, en hängiven beundrare av professor Ramsay, som tidigt slår fast att kvinnor varken kan skriva eller måla, något som upprepas som ett illasinnat mantra i Lily Briscoes huvud under romanens gång. Genom henne ser vi ett av romanens allra viktigaste teman: det konstnärliga skapandet, och förutsättningarna för kvinnor att kunna ägna sig åt konstnärligt arbete.

"Fönstret" utspelar sig under en enda dag. Romanens andra del, "Tiden går", utgör ett litet mellanspel på tio år. Tio år under vilka ett krig hinner bryta ut och ta slut. Tio år under vilka Mrs Ramsay och två av hennes barn hinner dö. Allt medan sommarhuset, som i första delen varit så fyllt av liv, nu står övergivet och förfaller. Hela andra delen präglas av tomhet och frånvaro, och nästan inga människor förekommer i den. Woolf skrev i sin dagbok att detta var den svåraste delen att skriva.

Att Mrs Ramsay oväntat gått bort får vi veta i förbifarten i en parentes, vilket är ett exempel på den subjektiva tidsuppfattning Woolf vill gestalta i romanen. Ett par minuter kan sträcka sig över flera sidor. Och mycket i *Mot fyren* utspelar sig just i parenteser.

En stor del av handlingen utspelar sig även i olika medvetandepplan. Yttre och inre skeenden löper parallellt och har ofta inget samband med varandra. Medvetandeperspektivet i boken skiftas ständigt, där den allvetande berättaren glider in och ut ur de olika romanfigurerna.

Ett av *Mot fyrens* främsta kännetecknen är den rika förekomsten av inre monologer, det som inom litteraturvetenskapen kallas för *stream of consciousness*. Enkelt uttryckt är det ett försök att gestalta hur tankarna inom en människa löper, ofta irrationellt och osammanhängande. Det var denna process Woolf ville skildra och som gjort *Mot fyren* till en av de främsta modernistiska klassikerna.

I bokens sista del, "Fyren", samlas de som är kvar i familjen åter vid sommarhuset. Och nu blir utflykten till fyren äntligen av. Mr Ramsay är lika kolerisk och självömkande som i första delen, men i takt med att båten närmar sig fyren känner hans barn ändå en ömhet för honom. Allting är som tidigare, och samtidigt är allt förändrat. Kvar på land på gräsmattan framför sommarhuset står Lily Briscoe och försöker slutföra det porträtt av Mrs Ramsay som hon påbörjade i den första delen, och hon erinrar sig Mrs Ramsays ord: "Liv stå stilla här!" Minnet av henne är undanglidande och vagt, men samtidigt klart och rent.

I en tillvaro där allt är förgängligt, där allting man älskat en dag ska försvinna – hur får man där livet att för en stund stå stilla? Finns det alls en fast punkt,

som den lysande fyren som står där omgiven av det ständigt skiftande havet? Våra minnen är flytande och opålitliga, våra relationer till andra människor föränderliga. Och vårt seende skiftar ständigt. Hur håller man kvar de viktiga ögonblicken i livet? Var hittar man det som är beständigt? Kanske är Virginia Woolfs svar: i konsten. När Lily Briscoe till sist utmattad lägger ner sin pensel i bokens sista stycke har hon avslutat sitt porträtt. Kanske kommer det att stå bortglömt på någons vind i framtiden, men det är inte det som är det viktiga. Visionen är fulländad, hon har gjort vad hon har kunnat för att manifestera den och befria den från glömska och förgänglighet.

Annina Rabe

I

FÖNSTRET

”Ja, naturligtvis, om det är vackert i morgon”, sade mrs Ramsay. ”Men du måste vara uppe med tuppen!” tillade hon.

Hos hennes son väckte dessa ord en sällsam glädje, som om saken nu vore avgjord, som om färden alldeles säkert skulle äga rum och det under som han tyckte sig ha drömt om i årtal skulle vara inom räckhåll efter en natts mörker och en dags seglats. Eftersom James Ramsay redan vid sex års ålder tillhörde den stora klan av människor som inte kan hålla den ena känslan skild från den andra utan alltid måste låta framtidens sorger och fröjder kasta sin skugga över det som sker i nuet, eftersom för dem minsta vridning på sinnesrörelsernas hjul redan i den tidigaste barn- domen äger makt att utkristallisera och nagla fast det ögonblick varmed sorgen eller lyckan är förbundna, fick för honom, där han satt på golvet och klippte bilder ur en katalog från Army & Navy Stores, bilden av ett issskåp en himmelsk glans genom moderns ord. Den var omgiven av en gloria av glädje. Skottkärran, gräsklippningsmaskinen, suset från popplar, blad som vitnar före regn, kraxande råkor, smållande kvastar, frasande klänningar – allt detta fick i så hög grad färg och egenart i hans medvetande att han redan ägde sin hemliga kod, sitt privata språk, och detta fast han med sin höga panna, sina brinnande blå ögon, som med ren och omutlig blick och lätt rynkade ögonbryn betraktade människornas dårskap, var en så utpräglad

bild av oböjlighet och stränghet att modern, medan hon iakttog hur han försiktigt följde issskåpets kanter med saxen, redan såg honom i domarsätet klädd i purpur och hermelin, eller i spetsen för ett stort och viktigt företag i en för landets välfärd kritisk stund.

”Men det blir inte vackert”, sade hans far och stannade framför salongsfönstret.

Om det hade funnits en yxa till hands, eller en eldgaffel eller något som helst vapen som kunde ha huggit ett hål i faderns bröst och dödat honom på fläcken, skulle James ha gripit till det. Så våldsamma känslor väckte professor Ramsay hos sina barn genom sin blotta närvaro, då han som nu stod framför dem, tunn som en kniv, smal som dess egg, med sitt ironiska småleende som inte bara kom av nöjet att göra sonen besviken och hustrun löjlig, hon som var miljoner gånger mera värd än han (tänkte James), utan också av hemlig fåfänga över hans eget ofelbara omdöme. Vad han sade var sant. Det var alltid sant. Han var oförmögen till osanning, tummade aldrig på fakta, ändrade aldrig ett obehagligt ord för att göra det angenämare eller lättare för någon levande varelse, minst av allt för sina egna barn – som var kött av hans kött och därför ända från barndomen borde lära sig att livet är svårt, att fakta är oomkullrunneliga, att resan till det drömda land där våra ljusaste förhoppningar krossas och våra bräckliga skepp förliser i nattens mörker (här brukade professorn räta på ryggen och kisa med sina blå små ögon mot horisonten) – framför allt kräver mod, sanning och uthållighet.

”Men det blir kanske vackert, jag tror bestämt det blir vackert”, sade Mrs Ramsay med en liten otålig knyck på den rödbruna strumpa, som hon satt och stickade på. Om hon fick den färdig i kväll och om de verkligen kom iväg till fyren, skulle fyrvaktern få den till sin lille pojke (han som förmodligen hade tuberkulos i höften) tillsammans med en bunt gamla veckotidningar, lite tobak och annat, som bara låg och skröpade och som kunde passa att ge åt de stackars människorna, som måste vara utledsna på att sitta hela dagarna och inte ha annat att göra än att gnida lampan och putsa vecken och pyssla i den lilla trädgården – lite grand som kunde förströ dem. Ty, frågade hon, hur tror ni att det skulle kännas att sitta som en fånge en hel månad åt gången – kanske längre i blåsigt väder – på ett skär inte större än en tennisplan? Och inte få brev eller tidningar och inte träffa en människa, inte få träffa sin hustru, om man är gift, inte veta hur ens barn mår – om de är sjuka, om de har ramlat ner och brutit armar eller ben; att sitta och se samma enformiga vågor brytas mot klipporna vecka efter vecka, och så blir det storm och fönstren täcks av skum och fåglarna törnar emot glaset och hela fyren skakar och man vågar inte sticka näsan utanför dörren för man är rädd att svepas ner i havet. Vad skulle ni tycka om det? frågade hon och vände sig alldeles speciellt till döttrarna. Och därför, tillade hon med ett annat tonfall, måste man ge dem så mycket förströelse man kan.

”Det är rakt västlig vind”, sade ateisten Tansley och spretade med sina knotiga fingrar så att vinden kunde blåsa mellan dem – han gjorde professorn sällskap på hans kvällspromenad fram och tillbaka på terrassen. Detta betydde att vindriktningen var den sämsta tänkbara för att lägga till vid fyren. Ja, han kunde verkligen säga obehagligheter, medgav Mrs Ramsay. Det var skamligt av honom att understryka saken och göra James ännu mer besviken, men samtidigt tyckte hon inte om att barnen gjorde narr av honom. ”Ateisten” kallade de honom, ”den lille ateisten”. Rose retades med honom; Prue retades med honom; Andrew, Jasper och Roger retades med honom; till och med gamle Badger som inte hade en tand i munnen hade nafsat efter honom, därför att han (som Nancy uttryckte det) var den femtioefte unge man som hade förföljt dem ända hit upp till Hebriderna, när det nu var så mycket trevligare att vara för sig själva.

”Dumheter!” sade Mrs Ramsay strängt. Hon ogillade inte bara sättet att alltid överdriva, vilket de hade ärvt från henne, och (den befogade) insinuationen att hon bjöd hem för mycket folk så att hon måste hysa in somliga i byn; hon tålde inte heller att man var ohövlig mot hennes gäster, framför allt inte mot unga män som var fattiga som kyrkråttor, ”utomordentligt duktiga”, brukade hennes man säga om dessa sina varma beundrare som kom dit på ferier. Hela det andra könet stod i själva verket under hennes beskydd: dels av skäl som hon inte närmare kunde

redogöra för, dels därför att män är ridderliga och tappra, därför att de sluter fördrag, styr Indien, sköter statsfinanserna, och slutligen på grund av deras attityd mot henne själv, vilken varje kvinna måste känna och tilltalas av, någonting barnsligt förtroendefullt och vördsamt som en äldre kvinna kan ta emot av en ung man utan att förlora sin värdighet, och ve den flicka – måtte det inte gälla någon av hennes egna döttrar! – som inte ända in i hjärterötterna satte värde på detta och allt vad det innebar.

Hon vände sig strängt till Nancy. Han hade inte förföljt dem, sade hon.

Han var bjuden. Man måste finna en väg ut ur allt detta. Kanske fanns det en enklare, en mindre mödosam väg, suckade hon. Då hon såg sig i spegeln och fann att hennes hår var grått och kinderna insjunkna vid femtio års ålder, så tänkte hon att hon kanske kunde ha skött allting bättre – mannen, pengarna, hans böcker. Men för egen del skulle hon aldrig ens för en sekund ångra ett beslut, sky svårigheter eller fuska med plikter. Just nu var hon respektingivande att se, och efter hennes stränga ord apropå Charles Tansley var det endast under tystnad som hennes döttrar Prue, Nancy och Rose vågade lyfta blicken från tallriken och leka med de kätterska tankar som grodde inom dem – om ett liv olikt hennes, kanske i Paris, ett friare liv, utan att alltid ha en man att ta hand om, för i sitt stilla sinne tvivlade de på vördnad och ridderlighet, på Bank of England och Indiska kejsardömet, på ringprydda fingrar och spetslöjor, fastän

detta samtidigt för dem alla tre betydde någonting av skönhetsens kvintessens som talade till det manliga i deras flickhjärtan och kom dem, där de satt vid bordet med moderns blickar riktade på sig, att vörda och ära den sällsamma strängheten, den utsökta hövligheten i hennes väsen – som var som en drottning när hon lyfter tiggarens fot ur smutsen och tvättar den – då hon i så stränga ordalag förebrädde dem för vad de hade sagt om den stackars ateisten, som hade förföljt dem hit – eller för att uttrycka sig korrekt hade blivit bjuden att komma och bo hos dem här på ön Skye.

”Det kommer att bli omöjligt att lägga till vid fyren i morgon”, sade Charles Tansley och slog ihop händerna, där han stod vid fönstret med hennes man. Nu hade han pratat nog om detta. Om de ändå ville lämna henne och James i fred och fortsätta sitt samtal. Hon såg på honom. Han var ett verkligt misslyckat exemplar, sade barnen, idel knölar och håligheter. Han kunde inte spela cricket, han snokade, gick och tassade. Han var ohövlig och spydig, sade Andrew. De visste nog vad han tyckte bäst om – att promenera av och an på terrassen i all oändlighet tillsammans med deras far och dividera om vem som hade blivit etta i den eller den examen, vem som var ”en överdängare” i latinsk poesi, vem som var ”en lysande intelligens men enligt min mening utan egentlig hållning”, om vem som utan tvekan var ”den styvaste karlen i Balliol”, om vem som för tillfället satte sitt ljus under en skäppa i Bristol eller Bedford men säkert skulle låta höra av sig, då hans Prolegomena i ett eller annat

matematiskt eller filosofiskt ämne såg dagens ljus – han, Tansley, hade de första sidorna med sig i korrekturen, ifall professorn var intresserad. Det var sådant de underhöll varandra med.

Ibland kunde hon inte låta bli att skratta själv. Häromdagen hade hon sagt någonting om ”skyhöga vågor”. ”Ja”, hade Charles Tansley svarat, ”det var lite gropigt.” – ”Blev ni inte våt in på bara skinnet”, frågade hon. ”Fuktig, inte genomvåt”, svarade Tansley och kände på sin rockärm och sina strumpor.

Men det var inte det de tyckte så illa om, sade barnen. Inte hans utseende, inte hans sätt. Det var honom själv – hans syn på världen. När man talade om någonting intressant, människor, musik, historia, vad som helst, om man så bara sade att man borde sitta utomhus en sådan vacker kväll, så var han inte belåten förrän han på ett eller annat vis hade vänt på resonemanget så att det framhävde honom själv och ställde de andra i en ofördelaktig dager, förrän han hade retat upp dem alla genom sitt syrliga sätt att skala kött och blod från allting. Gick man med honom på ett konstgalleri skulle han fråga en om man gillade hans slips, sade de. Och det ska gudarna veta att man inte gjorde, sade Rose.

Makarna Ramsays åtta söner och döttrar försvann från middagsbordet tyst och snabbt som rådjur så fort måltiden var över och sökte upp sina sovrum, deras tillflykt i detta hus där man ingen annanstans fick vara i fred och prata om smått och stort: om Tansleys slips, rösträttsförslaget, sjöfåglar och fjärilar, männi-

skor, medan solen flödade in i vindsrummen – de var endast skilda åt av brädväggar genom vilka man tydligt hörde varje steg och den schweiziska tjänsteflickans snyftningar när hon grät över sin far, som låg döende i kräfte hemma i Graubünden – och lyste klart på cricketträn, flanelbyxor, stråhattar, bläckhorn, färgkoppar, skalbaggar och kranier av småfåglar, och kom de långa, fransiga tångrankorna som satt fastspikade på väggen att utdunsta en doft av salt och sjögräs – samma doft som fanns i handdukarna, fulla av sand efter all badning.

Stridigheter, konflikter, meningsskiljaktigheter, fördomar hade redan gått dem in i märgen. Ack, att de skulle börja så tidigt, tänkte Mrs Ramsay sorgset. De var så kritiska, hennes barn. De pratade så mycket dumheter. Hon gick ut från matsalen med James vid handen, eftersom han inte ville följa med de andra. Hon tyckte att det var så dumt att hitta på olikheter, när det ändå finns mer än tillräckligt som skiljer människor åt. Det räcker med de verkliga olikheterna, tänkte hon, där hon stod vid salongsfönstret, det räcker mer än väl. Hon tänkte till exempel på rik och fattig, hög och låg. För människor av hög börd hyste hon ett slags motvillig respekt, ty flöt det inte i hennes egna ådror blod från den förnäma fast snarast legendariska italienska familj, vars döttrar – pikant läspande och stormande lidelsefulla – hade uppträtt i engelska salonger på artonhundratalet? Det var från dem hon hade sin spiritualitet, sin hållning, sitt temperament, inte från de tröga engelsmännen eller de

kyliga skottarna. Men ännu mer fördjupade hon sig i det andra problemet, problemet om rika och fattiga, tänkte på de förhållanden som hon såg med egna ögon, varje vecka, varje dag, här eller i London, när hon med en stor väska på armen och blyertspenna och anteckningsbok i handen gjorde besök hos någon fattig änka eller strävsam hustru för att i ordentligt upplinjerade kolumner notera löner och utgifter, anställning och arbetslöshet, i förhoppning att detta skulle förvandla henne från en privatperson, för vilken välgörenheten tjänar till att döva samvetet eller blir ett utlopp för nyfikenhet, till vad hon med sin oskolade hjärna hyste en sådan beundran för – en forskare som utreder sociala problem.

Olösliga frågor, tänkte hon, där hon stod och höll James i handen. Han hade följt efter henne in i salongen, den unge mannen som de skrattade åt, och stod nu vid bordet och fingrade på någonting, tafatt och uppfylld av en känsla av att stå utanför. Hon behövde inte vända sig om för att konstatera det. De hade gått allesammans – barnen, Minta Doyle och Paul Rayley, Augustus Carmichael, hennes man – allesammans hade de gått. Hon vände sig därför om med en suck och sade: ”Tycker ni att det skulle vara mycket tråkigt att göra mig sällskap, mr Tansley?”

Hon hade ett litet ärende i byn, hon måste först skriva ett par rader, det skulle inte ta mer än tio minuter, sen skulle hon sätta på sig hatten. Och tio minuter senare stod hon där igen, med korg och parasoll, och strålade ut att nu var hon färdig, nu var hon

rustad för en utflykt, vilken hon emellertid måste avbryta ett ögonblick, då de gick förbi tennisplanen, för att fråga mr Carmichael – han låg och solade sig och kisade med sina gula ögon så att de alldeles som ett par kattögon tycktes spegla gungande grenar och farande moln, men inte förrådde några inre tankar eller känslor – om det var någonting han behövde.

För de skulle ut på en stor expedition, skrattade hon. De skulle till byn. ”Frimärken, eller brevpapper, eller tobak?” föreslog hon och ställde sig bredvid honom. Men, nej, han behövde ingenting. Han låg med händerna knäppta över sin tjocka mage och blinkade med ögonen som om han gärna skulle ha velat svara vänligt på hennes älskvärdhet (hon var förledande men en smula nervös) men inte kunde förmå sig till det, försjunken som han var i en grågrön dåsighet, som ordlöst insvepte dem alla i en enda salig dvala av välvilja: hela huset, hela världen, alla människor som rymdes där, ty vid lunchen hade han droppat någonting i sitt glas som, tänkte barnen, var orsak till det livliga inslaget av kanariegult i hans annars kritvita mustascher och skägg. Han behövde ingenting, mumlade han.

Han var ämnad att bli en stor filosof, sade mrs Ramsay, medan de gick neråt vägen till fiskebyn, men han hade gift sig olämpligt. Med sitt svarta parasoll rakt upp i luften och någonting obeskrivligt förväntansfullt i sina rörelser, som om hon skulle möta någon runt nästa krök, berättade hon mr Carmichaels historia. En kärleksaffär i Oxford, tidigt giftermål,